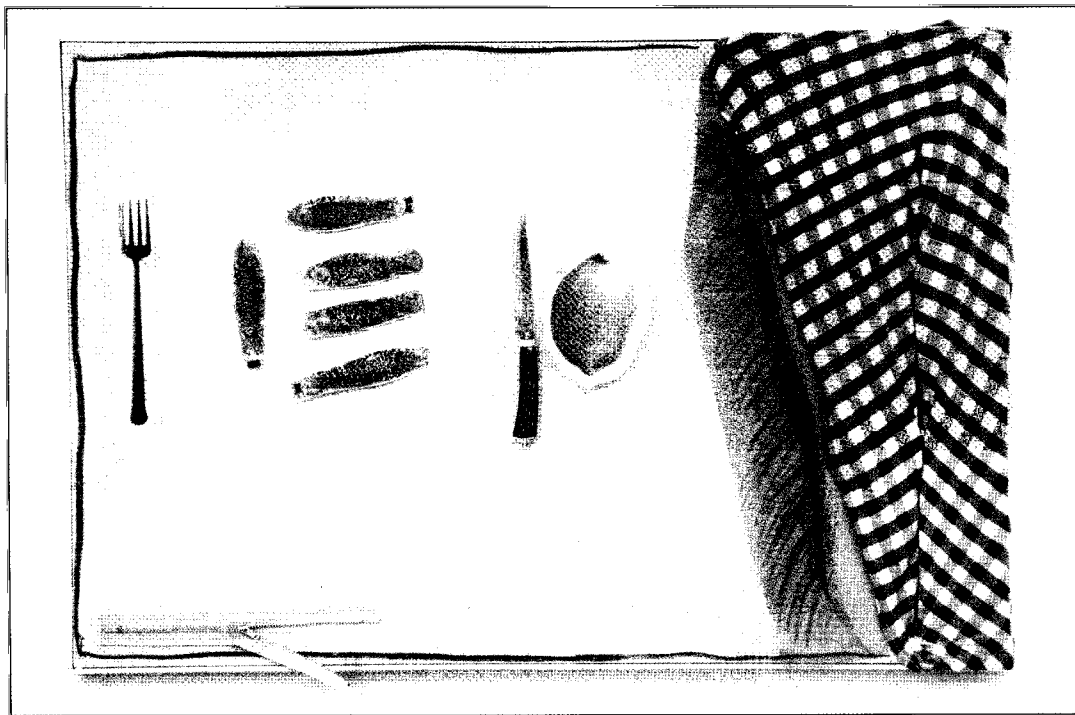

Νέα Εποχή

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ • ΤΕΥΧΟΣ 313 / ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ 2012 • ΤΙΜΗ: €2.50σ.

Στο τεύχος συνεργάζονται

ΓΙΩΡΓΟΣ ΑΡΑΓΗΣ, ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΓΑΛΑΖΗΣ, ΑΡΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ, ΠΑΝΟΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ,
ΓΙΑΝΝΗΣ Η. ΙΩΑΝΝΟΥ, ΑΝΤΗΣ ΚΑΝΑΚΗΣ, ΣΠΥΡΟΣ ΚΑΤΣΙΜΗΣ, ΡΕΑ ΚΟΥΜΠΑΡΗ,
ΑΝΤΡΟΣ ΛΥΡΙΤΣΑΣ, ΧΡΗΣΤΟΣ ΜΑΥΡΗΣ, ΑΝΤΩΝΗΣ ΜΟΔΙΝΟΣ, ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΟΛΕΣΚΗΣ,
ΓΙΩΡΓΟΣ Κ. ΜΥΑΡΗΣ, ΚΩΣΤΑΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ, ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ,
ΛΕΥΤΕΡΗΣ ΠΑΠΑΛΕΟΝΤΙΟΥ, ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΡΙΑΛΑ, ΑΙΜΙΛΙΟΣ ΣΟΛΩΜΟΥ,
ΣΩΦΡΟΝΗΣ ΣΩΦΡΟΝΙΟΥ, ΝΕΝΑ ΦΙΛΟΥΣΗ, ΓΙΩΡΓΟΣ ΦΡΑΓΚΟΣ,
ΧΡΙΣΤΟΣ ΧΑΤΖΗΑΘΑΝΑΣΙΟΥ, ΑΝΔΡΕΑΣ ΧΑΤΖΗΘΩΜΑΣ
Μεταφράσεις ποιημάτων του Όμηρου Αριτζή και του Charles Bukowski

Εικαστική παρουσίαση: ΜΑΡΙΑ ΠΑΠΑΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ

ΑΠΟΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

ISSN 0470-522X

Μια επιστολή του Γιώργου Αράγη

Πεδινή, 23/7/2012

Αγαπητέ κ. Παπαλεοντίου,

σας γράφω λίγα σχόλια πάνω στη δουλειά σας, εννοώ την *Ιστορία της Νεότερης Κυπριακής Λογοτεχνίας*, που εδώ και λίγο καιρό τελείωσα το διάβασμά της.

α) Έμεινα έκπληκτος από τον αναγνωστικό όγκο που αναλάβατε να περατώσετε. Για όνομα του Θεού, μια τέτοια δουλειά θα έπρεπε να γίνει από ομάδα εργασίας. Πώς τα καταφέρατε να διαβάσετε, για την ακρίβεια, να μελετήσετε μια τόση ποσότητα έργων; Πόσο καιρό, πόσα χρόνια σάς πήρε; Μια τέτοια προσπάθεια θα μπορούσε να σκοτώσει και ελέφαντα! Όποιος δεν έχει διαβάσει την *Ιστορία* σας είναι αδύνατο να φανταστεί τί ξόδεμα δυνάμεων σάς στοίχισε. Αναρωτιέμαι αν θα μπορούσατε να παραλείψετε τις επουσιώδεις περιπτώσεις, τους πιο αδύνατους, ας πούμε, συγγραφείς. Αλλά δεν το νομίζω. Γιατί το “επουσιώδεις” προκύπτει εκ των υστέρων. Αν δεν είχατε μελετήσει το έργο τους, πώς θα κρίνονταν ως επουσιώδεις περιπτώσεις; Άρα, το να πραγματευτείτε το έργο τους ήταν ζήτημα ευθύνης. Μετά την *Ιστορία* σας είναι ίσως συζητήσιμο το θέμα της αποσιώπησής τους, αλλά όχι πριν.

β) Το κείμενό σας δεν είναι απλά γραμματολογικό, αλλά γραμματολογικό-κριτικό, μια και το περιγραφικό μέρος συνοδεύεται πάντα από αξιολογικές γνωματεύσεις. Κάτι που απαιτεί, πέρα από κριτική πρωτοβουλία, και υπεύθυνη παρηγοσία, καθόσον αφορά και συγγραφείς που βρίσκονται ήδη στη ζωή.

γ) Ο όγκος της δουλειάς σας θα μπορούσε ίσως να ήταν μια διατριβή επί υφηγεσία ή κάτι τέτοιο, πάντως πρόκειται για ένα έργο υποδομής, χρήσιμο στους πάντες, τώρα και στο μέλλον. Κάτι που θα φανεί ίσως σύντομα.

δ) Ως Ιστορία της λογοτεχνίας, ωστόσο, παρουσιάζει μεγάλη έκταση. Δύσκολα θα καθίσει κάποιος να διαβάσει διεξοδικά όλο το κείμενο¹. Θα ήταν δυνατό να κυκλοφορήσει ολόκληρο το κείμενο ξεχωριστά, ενώ τα μέρη του, που δίνουν συνοπτικά το κάθε κεφάλαιο, να αποτελούσαν το σώμα της συνοπτικότερης Ιστορίας ή περίπου. Γιατί η Ιστορία σε συνοπτικότερη μορφή περιέχεται μέσα στο κείμενό σας, μια και πάντα σε κάθε ενότητα περιγράφετε αρχικά τα περιεχόμενά της και στο τέλος δίνετε τα εξαγόμενα που προκύπτουν. Π.χ: Στο κεφάλαιο «1914-1960», αναφορικά με την ποίηση, παρουσιάζετε, στις σελίδες 287-293, το γενικό θέμα και στο τέλος, σελίδες 253-254, τα εξαγόμενα της ενότητας αυτής. Το ίδιο κάνετε συστηματικά για όλες τις ενότητες του έργου. Η συνοπτική Ιστορία υπάρχει, λοιπόν, με ευκρίνεια μέσα στο κείμενό σας. Έτσι έχουμε, ως πούμε, το “γενικό κείμενο” της *Ιστορίας* και ταυτόχρονα το “ειδικό”. Στο γενικό υπάρχουν κάποτε στοιχεία που στο ειδικό δεν ταιριάζουν. Π.χ: σσ. 542-545 ή σσ. 547-551 (τι έγραψαν οι κριτικοί για το Μόντη...). Για τον κοινό αναγνώστη που διαβάζει μια Ιστορία της λογοτεχνίας τέτοιες αναφορές είναι κάπως υπερβολικές. Για τους ειδικούς βέβαια είναι χρήσιμες και καθόλου υπερβολικές.

ε) Είναι ίσως συζητήσιμη η λύση της οριζόντιας τομής των γενεών κατά ιστορικές περιόδους: παλαιότεροι μαζί με νεότερους που εμφανίζονται στο μεταξύ. Έτσι η σταδιοδρομία των παλαιότερων παρουσιάζεται, σε κάθε ιστορική περίοδο, αδιαχώριστη από τις ομάδες των νεότερων που τότε αρχίζουν τη δική τους λογοτεχνική πορεία. Ο αναγνώστης, ως κάποιο βαθμό, μπερδεύεται: δυσκολεύεται να θυμηθεί και να συνδέσει τις προηγούμενες περιόδους προσανατολισμού και γραφής των παλαιότερων λογοτεχνών. Π.χ.: στην οριζόντια ιστορική τομή «1960-1974», ποια ήταν η πορεία του Μελή Νικολαΐδη στην προηγούμενη ιστορική περίοδο. Πιστεύω πως αποδοτικότερο θα ήταν να ξεταζόταν διεξοδικά η κάθε γενιά ή ομάδα, από την εμφάνισή της ως το τέλος της. Και φυσικά να δίνονταν οι σχετικές διαφοροποιήσεις τους (ατομικές ή όχι, ιδεολογικές ή αισθητικές) στις νεότερες περιόδους όπως τις έχετε ξεχωρίσει. Δεν μιλώ με βεβαιότητα, απλώς το συζητώ.

στ) Όπως θα περίμενε κανείς, είναι φανερό στην *Ιστορία* σας, μέσα από τα έργα και τα πρόσωπα που πραγματεύεστε, η μαθητεία της κυπριακής λογοτεχνίας² στην ελλαδική λογοτεχνία. Άλλωστε έχουμε και απευθείας ανταλλαγές: Ελλαδίτες γράφουν για Κύπριους συγγραφείς και το αντίστροφο. Μάλιστα διαπιστώνεται ότι όπως η ελλαδική λογοτεχνία ακολουθεί την αντίστοιχη ευρωπαϊκή με καθυστέρηση 15 χρόνων περίπου, παρόμοια η κυπριακή ακολουθεί την ελλαδική με καθυστέρηση δέκα χρόνων περίπου. Και πάνω σ’ αυτό το θέμα δίνετε μια πλατιά εικόνα της στενής σχέσης που παρουσιάζει η κυπριακή λογοτεχνία με την ελλαδική, στο ευρύτερο πλαίσιο της οποίας εντάσσε-

ται. Σχέση, όχι μόνο γλωσσική, αλλά και τεχντροπική και γενικότερα αισθητικών προσανατολισμών. Φυσικά, φυσικότητα.

ζ) Δυο λόγια για το κυπριακό ιδίωμα. Από καταγωγή γνωρίζω πως η λαϊκή παραδοσιακή γλώσσα ενός τόπου (Εφτάνησα, Κρήτη, Ήπειρος, Κύπρος) υπερέχει κατά πολύ σε ακρίβεια, εμπειρική αμεσότητα και αποχρώσεις από την κοινή νεοελληνική γλώσσα. Με τη διαφορά πως αυτές οι τοπικές γλώσσες παρουσιάζουν κενό στο θεωρητικό τομέα, ενώ δύσκολα ξεπερνούν τα τοπικά σύνορα. Οπωσδήποτε στην περίπτωση του κυπριακού ιδιώματος οι ζυμώσεις, οι όποιες ζυμώσεις, μένει να γίνουν στον αστικό στίβο, μια και οι πόλεις αποτελούν χωνευτήρια συμπεριφορών, τάσεων και γλωσσών. Και βέβαια στο επίπεδο της πράξης.

η) Στο βιβλίο υπάρχουν κάποια “μηχανικά” (τυπογραφικά) λαθάκια, τα οποία θα έχετε ασφαλώς επισημάνει. Αν σας ενδιαφέρει, να σας τα υποδείξω.

θ) Γενικό συμπέρασμα για όλη τη δουλειά σας: Σύμφωνα με τα προηγούμενα, σας αξίζει κάθε έπαινος, τόσο για τον όγκο της εργασίας σας όσο και για την κριτική πραγματέυση του υλικού. Περιστό να πω ότι το έργο σας αυτό σας κατατάσσει στη χορεία των σκαπανέων του είδους.

Πριν τελειώσω κάτι ακόμα εκτός θέματος. Ως τακτικός συνεργάτης του περιοδικού *Πλανόδιον* διάβασα το κείμενο του κ. Βουτουρή, που αναφέρεται στην *Ιστορία* σας. Ομολογώ πως, αν και διαπίστωνα υπερβολική επιθετικότητα και μονομερή στάση απέναντι στην *Ιστορία*, δεν είχα άποψη. Τώρα που διάβασα το βιβλίο, έχω το περιθώριο να πω ότι το κείμενο του κ. Βουτουρή γράφτηκε ερήμην της συγκεκριμένης *Ιστορίας*. Πρόκειται για κείμενο φαντασιόπληκτης διάνοιας, γεμάτο εμπάθεια, παραποιήσεις, ψεύδη και λάσπη. Για ποιο λόγο θέλησε ο κ. Βουτουρής να υποβιβάσει τον εαυτό του τόσο χαμηλά, αδυνατώ να το συλλάβω. Είδα πρόσφατα και την απάντησή σας στο τελευταίο τεύχος του *Πλανόδιου*. Όπου νομίζω πως βάζετε τα πράγματα στη θέση τους, χωρίς πάθος και υβριστικές αιχμές, αλλά με επιχειρήματα και στοιχεία που προκύπτουν από την ίδια την *Ιστορία*. Κι έτσι φαίνεται η διαφορά ψυχραιμίας, ήθους και δεδομένων που υπάρχει ανάμεσα στα δυο δημοσιεύματα στο περιοδικό. Αν θέλετε τη γνώμη μου, δεν χρειάζεται καμιά άλλη απάντηση, όποιοι έχουν λίγο νιονιό (νοημοσύνη, μυαλό) καταλαβαίνουν. Άλλωστε “ιδού η Ρόδος”, ας διαβάσουν την *Ιστορία*.

Φιλικά,
Γιώργος Αράνης